

І. Є. Чуркіна,

к. е. н., доцент кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту, Одеський інститут фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі

РЕФОРМИ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ ЄС: РЕЗУЛЬТАТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

I. Churkina,

Candidate of Sciences, Associate Professor of Finance and Monetary Department,

Odessa institute of finance of the Ukrainian State University of Finance and International Trade, Ukraine, Odessa

REFORM OF THE EU BUDGET: RESULTS AND PROSPECTS

У статті проведено дослідження особливостей трансформації бюджетних систем країн-членів Європейського Союзу, проведено оцінку ризиків та перспектив розвитку в умовах поглиблення глобалізаційних процесів. Проведено аналіз причин виникнення кризи в країнах Євросоюзу, що дозволило зробити висновок, що бюджет Союзу і бюджетний устрій інтеграційного об'єднання здебільшого визначили перебіг глобальної економічної кризи на європейському просторі і стали каталізаторами його розвитку. Запропоновано проведення відповідних заходів щодо виходу з кризи і нормалізації бюджетної системи інтеграційного об'єднання: створення бюджетного уряду, який здійснював бюджетний контроль над країнами-членами Союзу; реформування Пакту стабільності та економічного росту, створення незалежного рейтингового агентства, перегляд структури видатків бюджету Союзу в бік збільшення фінансування тих сфер взаємодії, які принесуть найбільшу економічну і соціальну віддачу.

The paper studied the characteristics of the transformation budget systems of member states of the European Union, an assessment of the risks and prospects of development in the context of deepening globalization. An analysis of the causes of the crisis in the European Union, which led to the conclusion that the budget of the Union and budget structure integration association largely determined the course of the global economic crisis on the European continent and became a catalyst for development. A conducting appropriate measures to resolve the crisis and normalization of the budget system integration association: the creation of the government budget, which has budgetary control by Member States of the Union; reform of the Stability Pact and economic growth, the creation of an independent rating agency, review the structure of EU budget spending upwards of funding those areas of cooperation that will bring the greatest economic and social impact.

Ключові слова: бюджетна система, глобалізаційні процеси, видатки консолідованого бюджету, консолідований державний борг, сальдо консолідованого бюджету.

Key words: budget system, globalization, consolidated budget expenditures, consolidated public debt, the balance of the consolidated budget.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних глобалізаційних умовах зберігається якісний розрив в рівні економічного розвитку між більшістю країн світу і групою розвинутих країн. При цьому стійке збереження цієї ситуації зумовлене чинниками інституційного характеру. У цьому контексті заслуговують на увагу дослідження С. Левіна, який вважає, що "зростаюча відкритість національних економік, поглиблення світогосподарських зв'язків самі по собі розширюють простір інституційної метаконструкції, можливості взаємовпливу різноманітних інституційних систем [1, с. 6—9]. З позиції "наївної" теорії інституційних змін це має сприяти конвергенції інституційного середовища в різних країнах на основі відбору найбільш ефективних інститутів. Одним з таких інститутів є бюджетна система країни.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У сучасних умовах поглиблення глобалізаційних викликів бюджетна система є одним з найважливіших економічних важелів впливу держави на соціально-економічний розвиток. Різні аспекти проблематики дослідження бюджетної системи та її реформування розглядалися у численних працях таких науковців як У. Бакінгем, Дж. Гелбрейт, Ян Тінберген, Р. Фріш, В. Добренєков, О. Кравченко, Г. Росинська, В. Силантьєв та ін.

Зважаючи на достатній рівень обґрунтованості в економічній літературі проблематики з питань дослідження бюджетної системи, здійснення певних узагальнень щодо етапів та ефективності реформування бюджетних систем, недостатня увага, на нашу думку, приділяється виявленню особливостей трансформації бюджетних систем країн-членів Європейського Союзу в сучасних умовах глобалізації, аналізу їх ролі у Спільному бюджеті ЄС. Саме це й визначило мету статті.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є дослідження особливостей трансформації бюджетних систем країн-членів Європейського Союзу, оцінка ризиків та перспектив розвитку в умовах поглиблення глобалізаційних процесів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На основі власних попередніх досліджень [2, с. 154—469] нами було виявлено, що подальший розвиток бюджетної системи Європейського Союзу можливий за трьома сценаріями:

1. Збереження існуючих принципів побудови бюджетної системи Євросоюзу. У цьому випадку навряд чи варто чекати серйозних змін в області розміру бюджету. Проте відповідно до орієнтирів майбутнього розвит-

ку ЄС, реформування системи бюджетного пристрою неминуче.

2. Розвиток бюджетної системи згідно з принципами функціоналізму. У цьому випадку бюджет Європейського Союзу не буде збільшено у розмірі, а бюджетний контроль країн-членів Союзу здійснюватиметься за допомогою бюджетних обмежень. До збільшення розміру бюджету Союзу, розширенню сфер фінансування країни прийдуть у довгостроковій перспективі, а для створення єдиного централізованого бюджету країн-членів Євросоюзу потрібно ще не один десяток років. Таким чином, концепція функціоналізму навряд чи відповідає потребам сучасного розвитку європейського інтеграційного об'єднання, коли сучасні виклики та загрози диктують необхідність прийняття швидких та узгоджених рішень з основних напрямів економічного взаємодії країн — членів Євросоюзу.

3. Розвиток бюджетної системи згідно з принципами федералізму. Враховуючи принципи побудови Євросоюзу, досягнення об'єднання в інтеграційному розвитку (особливо для країн Єврозони) і зміни, внесені Лісабонським договором, найоптимальнішим для ЄС стало б розвиток системи бюджетного федералізму. У цьому випадку на уряд Союзу були б покладені функції з макроекономічної стабілізації і перерозподілу ресурсів.

На нашу думку, в короткостроковій перспективі європейські держави підуть по третьому шляху побудови бюджетної системи — створення бюджетного федералізму, беручи до уваги положення теорії федералізму, спрямованого на захист ринку. Вже сьогодні національні бюджетні політики мають ряд бюджетних обмежень, контрольованих на рівні Союзу. У подальшому дані обмеження можуть бути посилені, а також може бути введений механізм їх координації та контролю за їх виконанням.

Критичний аналіз літератури та відповідних інформаційних джерел [3; 4; 5; 6; 7; 8] дозволяє зробити певні узагальнення щодо трансформації бюджетних систем окремих країн членів Європейського Союзу.

Так, в Італії проведення реформи сектору державного управління в рамках розвитку політичної системи ЄС головна увага була приділена реформі бюджетної системи. Як основні причини реформи можна виділити наступні:

- участь Італійської Республіки в єдиній валютній системі Європейського Союзу, що вимагало поновлення правил бухгалтерського обліку та звітності під стандарти Європейського Союзу;

- структура Італійської Республіки, що складається з центрального рівня, 20 областей, що включають в якості адміністративно — територіальної одиниці 110 провінцій, і більше 8000 комун, вимагало, з одного боку підвищення самостійності всіх рівнів бюджетної системи та учасників бюджетного процесу, з іншого — підвищення прозорості використання бюджетних коштів та їх підконтрольності.

Таким чином, реформа насамперед спрямована на підвищення прозорості державних витрат і заснована на програмно-цільовому принципі фінансування з одночасним підвищенням самостійності учасників бюджетного процесу.

Бюджет в Італійській Республіці формується в розрізі надходжень, виплат і салдо (без окремого затвердження розміру джерел фінансування дефіциту федерального бюджету). Бюджет до реформи формувався як за касовим принципом, так і за принципом компетенцій. Основний же принцип формування бюджету, закладений реформою — перехід на формування бюджету тільки за касовим принципом — тобто затверджуються тільки касові виплати на поточний фінансовий рік.

Структура витрат бюджету наступна: місії — програми — макрогрупи витрат і розділи. Причому якщо раніше (до 2010 р.) бюджет за видатками затверджувався Парламентом за макрогрупами, ще раніше — по міністерствах, то після реформи починаючи з 2010 р., Парламент почав затверджувати бюджет за видатками за програмами. При цьому Урядом при представленні бюджету в Парламент здійснюється дуже докладне і детальне обґрунтування кожної програми. Таким чином, підвищується рівень деталізації при розгляді бюджету Парламентом.

Бюджетна система Австрії зазнала таких трансформацій в рамках формування Спільного бюджету ЄС:

- середньострокова програма видатків (MTEF) має юридично обов'язкову силу на чотири роки (починаючи з 2009);

- нові правила резервування та надання можливості перенесення будь-яких невикористаних коштів наприкінці року як цільових резервів (починаючи з 2009 року);

- облік і бюджетування за методом нарахування на федеральному рівні (починаючи з 2013);

- бюджетування і управління, орієнтоване на результати в адміністративних підрозділах (починаючи з 2013);

- довгострокове прогнозування, що охоплює період в 30 років (починаючи з 2013);

- бюджетні правила: правила гальма для федерального і субнаціональних бюджетів (починаючи з травня 2012).

Бюджетна стратегія уряду Австрії має три основних цілі:

- збалансований бюджет до 2016 року, забезпечення довгострокової стійкості і скорочення показника боргу до 60% ВВП;

- стимулювання бюджетних інвестицій в освіту, університети, НДДКР та інфраструктуру з метою забезпечення економічного зростання та зайнятості;

- продовження структурних реформ в наступні сектори: пенсійна система, система охорони здоров'я, державне управління, субсидії і ринок праці.

При цьому встановлено такі цільові показники по державному бюджету Австрії:

- до 2016: збалансований бюджет з точки зору Маастрихтської угоди;

- до 2017: цільовий показник в 0% дефіциту для центрального уряду і невеликий профіцит для бюджетів провінцій і місцевих бюджетів;

- до 2017: структурний бюджетний баланс в розмірі 0,45% ВВП для сектора державного управління (центрального уряду 0,35%);

- співвідношення боргу державного сектора до ВВП зростає з 74% в 2012 до 74,6% в 2013 і скоротиться до 67% ВВП до 2017 року.

При підготовці вступу Австрії в регіон євро знадобилася серйозна бюджетна консолідація. Відповідно до Австрійським пактом стабільності (АПС) всі рівні уряду беруть участь у консолідації публічних фінансів, в АПС встановлюються цільові показники по дефіциту / профіциту для федерального уряду, а також для регіональних і місцевих органів влади

Реформа системи бюджетного нагляду в ЄС, впровадження Угоди про стабільність, координації і управління в економічній та грошово-кредитній спілці (TSCG) вимагають реформи АПС. В якості одного з інструментів внутрішньо-урядового бюджетного управління було введено "боргове гальмо".

Бюджетні правила в АПС сприяли тому, що за 2011—2013 рр. дефіцит сектору державного управління виявився нижче очікуваного рівня АПС-2012 визначає ряд бюджетних правил на федеральному і регіональному рівні:

- правило "боргового гальма": верхні межі дефіциту Федерального уряду, урядів земель і муніципалітетів;

- правило щодо видатків: обмеження зростання щорічних витрат на всіх рівнях уряду;

- правило скорочення показника боргу уряду;

- верхні межі з непередбачених зобов'язаннях;

- правила поліпшення бюджетної координації;

- правила забезпечення виконання регламентів;

- правило витрат: темпи зростання щорічних витрат на всіх рівнях уряду не повинні перевищувати темпи зростання ВВП у середньостроковій перспективі, і повинні забезпечуватися відповідні коригування для досягнення середньострокових цілей, якщо перевищення не супроводжується дискреційними заходами в області доходів;

- скорочення рівня боргу уряду: федеральні і регіональні уряди скорочують розрив між рівнем боргу Австрії і показником в 60% щорічно на 1/20 частину (в середньому протягом трьох років).

Основні виклики, що стоять перед бюджетною системою Австрії:

- підвищення підтримки з боку громадськості відповідальної бюджетної політики;

- подолання спокуси вимагати додаткових ресурсів;

- підвищення підзвітності;

- наповнення на більш ефективному використанні ресурсів і досягненні результатів;

- використання наданої інформації при проведенні обговорень, прийняття рішень та здійсненні контролю, а також вимога надання недостатньої інформації;

— переклад належного бюджетного управління на загальнодоступну мову.

В Іспанії важливим кроком на шляху досягнення рівноваги державних фінансів та реформування бюджетної системи в рамках функціонування спільного бюджету ЄС стало прийняття в кінці січня 2012 р. Радою Міністрів Іспанії проекту Закону "Про бюджетний баланс та фінансову стійкість". У результаті тривалих консультацій Уряду Іспанії з керівниками Автономних співтовариств країни цей нормативний акт містить у собі наступні основні параметри, якими повинні керуватися всі рівні державної влади при затвердженні бюджетів.

З метою забезпечення сталого зростання та розвитку країни всі рівні державної влади, в тому числі державні організації, при затвердженні бюджетів зобов'язані мати нульовий баланс або профіцит.

Державний борг Іспанії з 2020 року відповідно до Закону не повинен перевищувати 60% ВВП.

Встановлюється пріоритет приведення бюджетів всіх рівнів державної влади у відповідність з параметрами, зазначеними в цьому документі, над будь-якими іншими витратними статтями бюджетів. Таким чином, виплата відсотків по вже існуючим боргам і виплата основної частини боргів є пріоритетом.

Створюються механізми превентивного контролю за видатковими статтями бюджетів Автономних співтовариств, ув'язаних, в свою чергу, з системою санкцій для регіонів, чия бюджетна політика суперечить цілям і завданням цього нормативного акту. Наприклад, щорічне підписання міжбюджетних угод між центральною владою Іспанії та регіональними адміністраціями цілком ув'язується з досягненням встановлених у законі параметрів бюджетного балансу. З автономними співтовариствами, що не дотримують бюджетну дисципліну, нові міжбюджетні угоди не підписуватимуться.

На початку липня 2012 р. Уряд Іспанії виступив з пакетом заходів, що передбачають економію бюджетних коштів в 2012—2014 рр. в обсязі 65 млрд євро. Королівським Декретом-законом 20/2012 від 13 липня 2012 р. скасовані додаткові виплати до зарплат державних службовців (річної та різдвяної), введені в часи правління генерала Франко в 1947 р. З 1 січня 2013 р. скасовано повернення ПДВ при купівлі житла. На 10% знижуються обсяги виплат допомоги з безробіття. Скасовано всі податкові пільги при прийнятті на роботу нових співробітників (за винятком випадків, коли трудовий контракт укладається з інвалідом). Соціальну допомогу для найуразливіших верств населення в обсязі 400 євро на місяць з моменту прийняття документа зможе отримувати категорія громадян, яка відноситься до цієї групи населення з обов'язковим трудовим стажем. Також Декретом-законом передбачено скорочення на 30% від загального числа обраних членів (consejal) місцевих органів влади — муніципалітетів. Найбільш значущою для соціального та економічного життя країни перебування складової Декрету-закону 20/2012 стало рішення про підвищення з 1 вересня 2012 р. податку на додану вартість (ПДВ) — загальної ставки з 18% до 21%, скороченою з 8% до 10%.

Із приєднанням до Європейського Союзу країн Центральної та Східної Європи до спільного бюджету ЄС приєднались такі країни, як Польща, Румунія, Угорщина, Болгарія, Чехія, Словаччина, в яких перетворення економіки в цілому, та бюджетної сфери зокрема, тривають безупинно, починаючи з 1997 р.

Для даної групи країн характерні такі трансформації в національних бюджетних системах.

В усіх країнах зберігається єдина бюджетна система держави. Окремі ланки бюджетної системи наділені відносною самостійністю, але зв'язані між собою системою дотацій. Донором, як правило, виступає центральний бюджет, з якого виділяються субвенції для збалансування доходів та видатків місцевих бюджетів, відособлених фондів, а також цільової і спеціальної дотації для фінансування конкретних цілей та завдань.

У нових законах про бюджетну систему загалом розмежовані між ланками дохідні джерела і видатки, віднесені до компетенції кожної ланки. Переважна частина державних доходів як і раніше надходить у центральний бюджет, внаслідок чого місцеві бюджети є глибоко дотаційними. Дотації з центрального бюджету виділяються також бюджетові соціального страхування й іншим соціальним позабюджетним фондам.

Першими кроками з реформування бюджетних систем у більшості східноєвропейських країн стало виділення з

державного бюджету місцевих бюджетів і надання їм автономного характеру, а також утворення самостійного позабюджетного пенсійного фонду.

Автономність місцевих бюджетів має два аспекти: політичний і економічний. Політичний аспект впливає з положення конституції, яке говорить, що кожен орган народного самоврядування повинен мати свій бюджет. Економічний аспект ґрунтується на вимозі самооплатності кожної бюджетної одиниці.

Можна констатувати, що прийняті закони про бюджетні системи і бюджетна практика східноєвропейських країн свідчать про те, що в згаданих державах пройдений певний етап у формуванні бюджетних відносин. Розширено гласність процедури розробки, обговорення, прийняття і публікації бюджетів, чіткі законодавчі рамки одержав порядку і джерела покриття бюджетного дефіциту, розмежовані компетенція і відповідальність між ланками бюджетної системи.

Таким чином, на основі вищевикладеного можна виділити наступні аспекти трансформації національних бюджетних систем країн-членів ЄС та спільного бюджету ЄС в контексті глобалізаційних процесів.

Існують такі розбіжності у фінансуванні з бюджету Союзу з бюджетами розглянутих європейських держав:

- витрати на стимулювання розвитку економіки та регіонів превалює в бюджеті Союзу (76% бюджетних коштів), в той час як в окремих країнах — 7—11% коштів. Це пояснюється цілями Євросоюзу щодо поліпшення економічного стану держав-членів Європейського Союзу та окремих регіонів;

- витрати на соціальне забезпечення в ЄС обмежені за розміром і становлять близько 1% бюджету, в той час як соціальні витрати соціально орієнтованих європейських держав Німеччини, Словенії та Іспанії становлять 46%, 49,8% і 56,7% бюджетів відповідно. Це свідчить про те, що соціальна політика практично не регулюється на комунітарних рівнях;

- витрати на внутрішню безпеку, оборону та міжнародну діяльність у Євросоюзі складають всього 0,6%, тоді як, наприклад, у Німеччині — 12%, в Іспанії — 6,3%, у Словенії — 6,8% бюджету;

- витрати на дослідження, науку, освіту, культуру, а також на фінансову і адміністративну діяльність в бюджетах Європейського Союзу та країн-членів Євросоюзу порівнянні.

Отже, дослідивши систему формування видаткової частини бюджету Союзу, слід зазначити, що на комунітарному рівні фінансуються переважно видатки на розвиток економічного розвитку регіонів країн-членів Євросоюзу, в той час як фінансування інших громадських секторів економіки, таких, як освіта, фінансування дослідницької діяльності та інше, явно недостатньо, тому здійснюється країнами-членами Європейського Союзу по більшій мірі самостійно. Так, наприклад, якщо з бюджету ЄС покривається 71,8% витрат на сільське господарство, то на освіту — тільки 0,1% потреби, дослідження і розвиток — 6,3% потреби, надання допомоги громадському сектору — 14,3% потреби.

У результаті в даний час бюджет Євросоюзу являє собою інструмент перерозподілу коштів країн-членів ЄС з метою фінансування проведення комунітарної політики. На рівні Європейського Союзу відбувається фінансування переважно тих економічних сфер, які спрямовані на внутрішню розвиток об'єднання (сталий розвиток регіонів і економічне зростання, сільське господарство і розвиток сільськогосподарських регіонів, громадянство, свобода, безпека і правосуддя). Є також розбіжності бюджету Євросоюзу з бюджетами держав-членів Європейського Союзу за джерелами надходження бюджетних коштів.

Структура бюджетів держав-членів Європейського Союзу передбачає такі податки, як прибутковий податок з фізичних осіб (більше 1/3 всіх надходжень до бюджету), податок на корпорації (порядку 20% доходів бюджету), податок на додану вартість (15% бюджету), а також промисловий, поземельний, автомобільний податки, податок на майно, мита, акцизи та інші. Податки складають 80—90% бюджетних коштів.

Отже, структура надходжень коштів до бюджету Союзу має значні відмінності з національними бюджетами країн-членів ЄС.

Відповідно до принципів бюджетного устрою Європейського Союзу держави-члени ЄС регулюють нормативи

бюджетного дефіциту і державного боргу за допомогою заходів національної бюджетної політики, а загальний бюджет Євросоюзу забезпечує фінансування комунітарних програм і проектів і не припускає макроекономічного регулювання в Європейському Союзі, у зв'язку з чим не може бути інструментом виходу з фінансово-економічної кризи.

Провівши аналіз причин виникнення кризи в країнах Євросоюзу, можна зробити висновок, що бюджет Союзу і бюджетний устрій інтеграційного об'єднання здебільшого визначили перебіг глобальної економічної кризи на європейському просторі і стали каталізаторами його розвитку, зокрема:

- структурний характер кризи Європейського Союзу зумовлений не тільки політикою розширення Євросоюзу, але й тим, що участь держав у ЄС компенсувалося виплатами з бюджету Союзу в рамках статті "згуртування", що було направлено на "підтягування" економічного розвитку країн;

- системно-інституціональний характер економічної кризи Євросоюзу зумовлений економічним устроєм ЄС, в рамках якого бюджетна політика держав практично не регулюється на міжнародному рівні (за винятком показників бюджетної дисципліни, чого явно недостатньо для цілей інтеграційного розвитку Союзу);

- фіскальний і борговий характер кризи зумовлений недотриманням майже всіма країнами ЄС показників державного боргу та бюджетного дефіциту (що почалося задовго до кризи).

ВИСНОВКИ

Відповідно до вищевикладеного вважаємо можливим проведення відповідних заходів щодо виходу з кризи і нормалізації бюджетної системи інтеграційного об'єднання:

1. Створення бюджетного уряду, який здійснював бюджетний контроль над країнами-членами Союзу. Створення бюджетного уряду дозволило б регулювати макроекономічні показники розвитку ЄС та бюджетні політики країн-членів Союзу і поглибити європейські інтеграційні процеси.

2. Реформування Пакту стабільності та економічного росту. В умовах економічної кризи (й в період, що йому передувало) бюджетні обмеження не завжди дотримувалися державами-членами ЄС. При реформуванні зазначених положень необхідно замінити жорстку вимогу проходження рівню бюджетного дефіциту і державного боргу на процес міждержавної координації бюджетної політики, при якому бюджетні обмеження визначаються виходячи з економічного циклу та економічної ситуації Євросоюзу і національної держави. При цьому, Пакт повинен залишатися основою бюджетної дисципліни країн Євросоюзу.

3. Створення незалежного рейтингового агентства. Створення рейтингового агентства знизило б тиск на економічний розвиток країн-членів Євросоюзу і сприяло стабілізації євро на світових валютних ринках.

4. Перегляд структури витраток бюджету Союзу в бік збільшення фінансування тих сфер взаємодії, які принесуть найбільшу економічну і соціальну видачу. Основними напрямками спільної політики, які мають фінансуватися на комунітарному рівні, можуть бути наступні:

- досягнення економічного зростання (проведення спільної політики підвищення конкурентоспроможності, дослідницької діяльності, освітньої політики, підтримка ринку робочої сили і розвитку загальноєвропейської інфраструктури) — структура бюджету ЄС передбачає дані статті витрат, проте необхідно подальше збільшення фінансування співробітництва в галузі дослідницької та освітньої діяльності, а також поглиблення соціальної політики;

- забезпечення сталого розвитку — витрати підкріплені ресурсами бюджету Союзу, при цьому існує необхідність у переорієнтації з фінансування найбільш благополучних країн на фінансування регіонів, надходження бюджетних коштів в які буде сприяти розвитку галузі;

- забезпечення економічного, соціального та територіального гуртування країн і регіонів ЄС — вже сьогодні даний напрям відноситься до одних з пріоритетних при розподілі фінансування, однак існує необхідність у переорієнтації на підтримку економічно менш розвинених країн, ніж на підтримку найменш розвинених регіонів економічно розвинених держав;

- проведення спільної зовнішньої політики та забезпечення зовнішньої безпеки — у зв'язку з постійним розширенням кола питань, існує доцільність у збільшенні фінансування зазначеного напрямку спільної політики;

- забезпечення внутрішньої безпеки (координація діяльності правоохоронних органів, правосуддя, протидія криміналу, захист кордонів, проведення міграційної політики) — бюджет Союзу по більшій мірі забезпечує фінансування даних напрямків політики.

Таким чином, для забезпечення ефективного розвитку Євросоюзу доцільно переглянути систему витрачання коштів бюджету Союзу, збільшивши, в першу чергу, фінансування таких сфер, як дослідницька діяльність, освіта, розвиток інфраструктури, соціальна політика та інших.

Література:

1. Левин С.Н. Альтернативы институционального развития развивающихся и постсоциалистических стран: мифология "постиндустриализма" и "глобализма" и реальные тенденции / С.Н. Левин // Journal of Institutional Studies. — 2010. — Т.2. — № 1. — С. 6—16.

2. Чуркіна І.Є. Трансформація бюджетної системи ЄС: досвід та сучасні реалії / І.Є. Чуркіна // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. — Одеса. — 2014. — № 3 (211). — С. 154—169.

3. Dowgielewicz M. Slashing the EU's budget won't fix the crisis // Europe's world [Electronic resource]. — 2011. — Access mode: http://www.europesworld.org/NewEnglish/Home_old/Article/tabid/191/ArticleTyp

4. European Union Public Finance — Fourth edition // Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2008. — 427 p.

5. Зайцев Ю. Анализ эффективности управления бюджетными процессами в интеграционных объединениях на примере Европейского Союза. — LAP Lambert Academic publishing, 2011. — 97 с.

6. Мнацаканян А., Рябцев С. Перспективы реформирования системы финансирования общего бюджета Европейского Союза // Финансы и кредит. — 2013. — № 1 (529). — С. 2—13.

7. Financial integration and growth — Is emerging Europe different? Christian Friedrich, Isabel Schnabel and Jeromin Zettelmeyer. Working Paper No. 123. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ebrd.com/downloads/research/economics/workingpapers/wp0123.pdf>

8. Fiscal Transparency Report. U.S. department of state by 2014 fiscal transparency report pursuant to section 7031(b)(3) of the department of state, foreign operations and related programs appropriations act, 2014 (div. k, p. 1. 113-76) [Electronic resource]. — Mode of access: <http://www.state.gov/e/eb/ifa/oma/235938.htm>

References:

1. Levin, S.N. (2014), "Alternatives to institutional development in developing and post-socialist countries: myths "post-industrialism" and "globalism" and the real trends", Journal of Institutional Studies, vol. 1, pp. 6—16.

2. Churkina, I.E. (2014), "Transforming the EU budget system: experience and modern reality", Scientific Bulletin of Odessa National Economic University, vol. 3 (211), pp. 154—169.

3. Dowgielewicz, M. (2011), "Slashing the EU's budget won't fix the crisis", Europe's world [Online], available at: http://www.europesworld.org/NewEnglish/Home_old/Article/tabid/191/ArticleTyp (Accessed 4 Spt 2015).

4. European Union Public Finance (2008), Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, vol. 4, 427 p.

5. Zaitsev, Yu. (2011), Analysis of the effectiveness of budget management in the integration associations on the example of the European Union, — LAP Lambert Academic publishing.

6. Mnatsakanyan, A. Ryabtsev, S. (2013), "Prospects of reforming the system of financing the general budget of the European Union", Finansy and credit, vol. 1 (529), pp. 2 — 13.

7. Friedrich, C. Schnabel, I. Zettelmeyer, J. (2014), "Financial integration and growth — Is emerging Europe different?", Working Paper, [Online], vol. 123, available at: <http://www.ebrd.com/downloads/research/economics/workingpapers/wp0123.pdf> (Accessed 4 Spt 2015).

8. "Fiscal Transparency Report. U.S. department of state by 2014 fiscal transparency report pursuant to section 7031(b)(3) of the department of state, foreign operations and related programs appropriations act., (2014), available at: <http://www.state.gov/e/eb/ifa/oma/235938.htm> (Accessed 4 Spt 2015).

Стаття надійшла до редакції 21.09.2015 р.